

RECENZJA NA KSIĄŻKĘ: TOMASZ SIŃCZAK, OSTATNI WIELKI SZACH. OBRAZ CHOSROESA II PARWEZA (591-628), KRÓLA IRANU W KRÓTKIEJ KRONICE KOŃCA SASANIDZKIEGO IMPERIUM I WCZESNEGO ISLAMU, MARSZAŁEK DEVELOPMENT & PRESS, TORUŃ 2020, ss.161

РЕЦЕНЗИЯ НА КНИГУ: ТОМАШ СИНЬЧАК, ПОСЛЕДНИЙ ВЕЛИКИЙ ШАХ. ОБРАЗ ХОСРОВА II ПАРВЕЗА (591-628), ЦАРЯ ИРАНА В КОРОТКОЙ ХРОНИКЕ КОНЦА САСАНИДСКОЙ ИМПЕРИИ И РАННЕГО ИСЛАМА, MARSZAŁEK DEVELOPMENT & PRESS, TORUŃ 2020, с. 161

BOOK REVIEW: TOMASZ SIŃCZAK, THE LAST GREAT SHAH. A FIGURE BY CHOSROES II PARWEZ (591-628), KING OF IRAN IN A SHORT CHRONICLE OF THE END OF THE SASSANID EMPIRE AND EARLY ISLAM, MARSZAŁEK DEVELOPMENT & PRESS, TORUŃ 2020, pp. 161

We wstępie do swej książki autor słusznie twierdzi, że nie możemy poznawać historię cesarstwa Bizantyńskiego bez kontekstu historii Persji Sasanidzkiej. Chosroes II Parwez zaś jest jednym z najbardziej znanych i wybitnych władców Sasanidzkich, (s.11). Jego panowanie opisuje *Krótką kroniką końca sasanidzkiego imperium i wczesnego islamu*, znana też pod nazwą *Kronika Chuzistanu*. We wstępie też autor prezentuje pytanie badawcze: „*jak w tym ważnym źródle został zapamiętany Chosroes II? Czego dowiadujemy się z kroniki o królu królów? Jak wyglądał świat w chwili gdy on doszedł do władzy?*” (s.14-15).

Publikacja liczy 161 stronę. Jej pierwszym elementem jest spis treści (s.7-8), po którym znajduje się dwie strony z podziękowaniem promotorowi rozprawy doktorskiej autora z zakresu historii – prof. dr hab. Szymonowi Olszańcowi i innym naukowcom, którzy wspierali autora w jego rozwoju naukowym.

Kolejnym elementem pracy jest krótki wstęp (s.11-15). Praca naukowa składa się z pięciu rozdziałów. Pierwszy obejmuje 22 strony (s.16-38) i składa się z 5 podrozdziałów i zawiera 71 przypis. Następny rozdział to kolejne 22 strony (s.39-61), który zawiera 4 podrozdziały i 103 przypisy. Trzeci rozdział to 12 stron bez podrozdziałów (s. 62-74) i 42 przypisy. Czwarty z kolei rozdział liczy aż 25 stron (s.75-100) ale jak i poprzedni nie posiada podrozdziałów i zawiera 105 przypisów. Ostatni piąty rozdział jest najkrótszy, składa się bowiem z 14 stron i 51 przypisu, podrozdziałów jak i dwa poprzednie rozdziały nie zawiera.

Zasadniczą część pracy zamyka 5 stronicowe podsumowanie (s.116-121) do którego dołączono 3 przypisy. Następnym elementem jest chronologia wydarzeń politycznych z czasów panowania Chosroesa II, a także chronologia upadku imperium Sasanidów oraz wykaz władców rzymskich i perskich panujących w latach 582-651 oraz wykaz patriarchów konstantynopolitańskich i poł. VII wieku (s.122-124). Kolejnymi częściami pracy jest wykaz skrótów (s.125) oraz dość szczegółowy słownik pojęć (s. 126-135). Następnym segmentem dzieła jest krótkie podsumowanie w języku angielskim (summary), (s.136-137), które przetłumaczyła pani Anna Chrzanowska (WSKSiM w Toruniu) oraz w języku rosyjskim (резюме), (s.138-140), które przetłumaczył pan Łukasz Piotrowski (SPNJO UMK).

Kolejną ważną częścią książki jest bibliografia, która liczy 15 stron (s.141-156), która została podzielona na źródła (5), pozostałe źródła (31), opracowania i monografie w liczbie 195 pozycji. Ostatnimi częściami pracy jest bardzo szczegółowy indeks nazw geograficznych (s.157-159) oraz indeks osobowy (s.160-161).

Pierwszy rozdział ma charakter wprowadzający, posiada tytuł „Zagadnienia wprowadzające”. W tym rozdziale autor wskazuje wielkie znaczenie geografii na gospodarkę, działania wojenne oraz handel; wyjaśnia, że wyżyna Anatolijska i Irańska to bardzo trudne tereny do prowadzenia działań wojennych (s. 16-17). Ukazuje też wielką wartość Syrii, wyjaśnia, dlaczego ten

kraj był silnie zmilitaryzowany od czasów Pompejusza (s.21). W tymże rozdziale autor określa wyraźne ramy czasowe pracy (579-628) oraz wyświetla sytuację militarno-dominacyjną Iranu nad Bizancjum u schyłku VI wieku (s.24). Rozdział ten w podrozdziale 1.4 zawiera informację o kronice Chuzistanu, a także wskazuje wizerunek Chosroesa II w tym dziele historycznym. Opisuje zarys dziejów politycznych, kościelnych zawartych w owym źródle (s. 25-28). W podrozdziale 1.5 autor robi krótki przegląd literatury – źródeł i opracowań. Uwzględniono zdecydowaną większość źródeł zawierających informację o Chosroesie II Parwezie. Co zaś dotyczy opracowań, nie zabrakło w bibliografii pozycji wybitnych bizantynistów jak polskojęzycznych tak i obcojęzycznych, w tym jest dużo pozycji w języku angielskim, niemieckim, rosyjskim co świadczy na dokładność kwerendy i wysoki profesjonalizm autora. Rozdział drugi pod nazwą „*Krótką historia Bliskiego Wschodu na przełomie VI i VII wieku po Chrystusie*” z kolei przedstawia krótką genezę konfliktów Persko-Bizantyńskich w VI wieku, omawia historię Bliskiego Wschodu na przełomie VI-VII wieków w tym panowanie Hormizda IV (579-590), śmierć cesarza Maurycjusza oraz bunt Fokasa, który został wykorzystany jako pretekst do wojny z Bizancjum (s. 39-57). Trzeci rozdział „*Chosroes II i jego stosunek do religii w Kronice Chuzistanu*” dość ściśle opisuje sytuację religijną w Persji Sasanidzkiej w V-VII wieku. Wskazują względną tolerancję chrześcijan przez Chosroesa II Parweza i jego ogólny stosunek do religii. Rozdział IV z kolei pod nazwą „*Chosroes II i jego podboje w Kronice Chuzistanu*” przedstawia króla królów jako dowódcę wojskowego. Zaczynając od porażki z rąk jego rywala Wahrama Czobina i prośby cesarza Maurycjusza o wsparcie militarne (s.75). W tej części pracy jest opisane zdobycie Jeruzalem, a także zbrodnie przeciw chrześcijańskiej ludności Jeruzalem (s. 83-84). Jest też opisany podbój Egiptu (s.89) a w szczególności Aleksandrii przez Chosroesa II (s. 90-91). Z drugiej strony autor także opisuje kontrofensywę cesarza Herakliusza, obronę Konstantynopola i bitwę pod Niniwą (12.12. 627 r.) gdzie zostały pokonane wojska Perskie (s. 95-96). Cała informacja

o tym wydarzeniu (klęsce Persów) znajduje się w kronice Chuzistanu zaledwo w kilku zdaniach. Ostatni z kolei rozdział pod nazwą „*Chosroes II jako polityk w Kronice Chuzistanu*” ukazuje postać króla królów jako postać pełną przeciwieństw (s. 101), podlegającą wpływom innych lub działającą pod presją strachu (s. 102). Ten rozdział ukazuje Chosroesa jako człowieka trzorzliwego i pamiętliwego (s. 102-103), który sugeruje się bardziej własnymi odczuciami i przekonaniem niż faktyczną sytuacją (s. 104). Jemu nie jest obca pycha i przekonanie o własnej wyjątkowości (s. 107). Jest też bardzo nieudolnym i niezaradnym politykiem (s. 108), kiedy nadszedł moment jego ostatecznego upadku, był pogodzony z losem (s. 109). Zresztą, po 38 latach panowania został odsunięty od władzy (s.110).

Temat niniejszej książki jest niezwykle ważny i godny polecenia, praca ukazuje sylwetkę króla królów Chosroesa II Parweza w świetle kroniki Chuzistanu. Dzięki danej publikacji możemy poznać władcę Sasanidów, jakim był politykiem, dowódcą wojskowym, jego charakter i nawet życie osobiste. Język przekazu jest jasny i zwięzły. Praca posiada niewiele tzw. literówek i błędów językowych, starannie opracowany aparat przypisowy, bibliografia, wykaz skrótów, indeks nazw geograficznych oraz indeks osobowy co świadczy o wysokim potencjale naukowym autora tekstu. Prócz powyższej erraty kolejna uwaga krytyczna polegają na tym, że nie została uwzględniona w tej książce kronika ormiańskiego biskupa Sebeosa, który był współczesny Chosroesowi II i cesarzowi Herakleuszowi. Wspominając o wojnie Persko-Bizantyńskiej (602-628) nie należy ignorować owe źródło historyczne, ponieważ ono go dokładnie opisuje, w tym zdobycie przez Persów Jerozolimy w 614 roku. Także w tekście jest zbyt dużo tzw. anglikanizmów, jeżeli można użyć odpowiednik w języku polskim, to lepiej nie stosować zapożyczeń z języków obcych. Mimo powyższych uwag należy bardzo pozytywnie ocenić pracę pana Tomasza Sińczaka. Praca wnosi swój wkład do polskiej bibliografii przedmiotu. Należy zatem

pogratulować autorowi i życzyć mu kolejnych sukcesów w jego badaniach naukowych.

Recenzent:

Doktorant SD KUL

Matwiejew Andrzej

аспирант

Люблинского католического университета им. Иоанна Павла II

Матвеев Андрей Анатольевич

PhD Student of the

John Paul II Catholic University of Lublin

Matvieiev Andrii